

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 46., br. 5., 161.–200., ZAGREB, LIPANJ 1999.

DR. BOŽIDAR FINKA

1925.–1999.

mrt se posljednjih mjeseci gramzljivo okomila na hrvatsko jezikoslovlje. Ovo je četvrti nekrolog hrvatskim jezikoslovcima u posljednja dva broja JEZIKA. Dana 17. svibnja 1999. preminuo je akademik Božidar Finka.

Rodio se 19. XII. 1925. u Salima na Dugom otoku. Šestorazrednu pučku školu završio je u rodnom mjestu. Gimnaziju je polazio u Šibeniku, Krku i Splitu. Godine 1947./48. upisuje slavistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Diplomirao je godine 1952., a doktorirao na istom fakultetu 1960. disertacijom *Dugootočki čakavski govori*. Prvo suplentsko mjesto bilo mu je na čuvenoj pazinskoj gimnaziji.

A zatim su ga, po osnivanju Akademijina instituta za jezik, pozvali profesori A. Barac, J. Badalić i S. Ivšić u tadašnji institut gdje je nastavio rad na velikom Akademijinu rječniku. U Institutu za jezik, u čijim se imenskim preoblikama odslikavala sudbina hrvatskoga jezika u drugoj polovici dvadesetoga stoljeća, B. Finka prolazi put od asistenta pripravnika do akademika. Zaorao je duboku, prepoznatljivu i trajnu brazdu na njivi hrvatskoga jezikoslovlja.

U svojem plodnom znanstvenom djelovanju obnašao je mnoge dužnosti. Bio je tajnikom Akademijina Razreda za filološke znanosti, član njezina Predsjedništva, predsjednik odbora za dijalektologiju, članom Međunarodne komisije za Općeslavenski lingvistički atlas, urednikom mnogobrojnih Akademijinih izdanja, članom međunarodnih strukovnih udruga, suosnivačem i prvim voditeljem Zagrebačkoga lingvističkoga kruga, ravnateljem Zavoda za hrvatski jezik, povremenim predavačem na slavističkim katedrama (Krakow, Bochum, Köln, Hamburg, Mannheim, Konstanz, Zürich...). Objavljivao je u mnogim slavističkim središtima, jedan od najboljih poznavatelja čakavskoga narječja, osnivačem i voditeljem mnogih znanstvenih projekata, laureatom znanstvenih nagrada: one za istaknutu znanstvenu djelatnost (1977.) i one najviše — državne nagrade za životno djelo (1995.). Uz prvu nagradu, o 60. obljetnici života, posvetili su mu kolege iz Instituta za hrvatski jezik svečani broj svojih *Rasprava* (sv. 10–11), a uz drugu nagradu, o 70. obljetnici, posvećen mu je svečani broj Akademijine *Filologije* (sv. 24–25).

Potekao je iz kraja čakavskog, glagoljaškog. Tamo je počeo proučavanje djetinjstva hrvatskoga jezika u jeziku vlastitoga djetinjstva. Opredijelio se za istraživanje dijalekatne riječi, smatrajući je prvim izvornim, autentičnim znanstvenim jezičnim podatkom. Otimaao je tu dijalekatnu baštinu za svega svojega znanstvenoga vijeka mijeni i zaboravu. Imao je u nogama i u radnim bilježnicama sav hrvatski prostor od Mljeta i Lastova, preko Like i Istre do istočne Slavonije.

Tražio je i spašavao hrvatsku pučku riječ o »rasutoj baščini« od Italije do Gradišća i dalje. Bio je zatočenikom te izvorne materinske riječi i izgarao u tom čudesnom zatočeništvu. Tražio ju je i proučavao tamo gdje su različita narječja i mjesni govori, populacije i vjere bili isprepleteni i preslojavani svakovrsnim povijesnim migracijama. Uočavao je tu dijalekatnu prožetost na karlovačkoj tromeđi hrvatskih narječja, po Lici, po Gorskom kotaru, na udaljenim otocima, po Slavoniji, u Bosni, uzduž Gradišća... Posvuda.

Bio je zagovornikom *Dopuna* povijesnoga Akademijina rječnika. Držao je da se taj tezaurus mora novootkrivenim hrvatskim leksičkim potvrdama i novim terenskim prinosima neprekidno puniti i bogatiti. Utemeljio je, vodio i uređivao veliki *Rječnik kajkavskoga književnoga jezika*, afirmirajući odstranjivanu hrvatsku kajkavsku riječ, kojoj su neki moćni filolozi u drugoj polovici XIX. stoljeća osporavali hrvatski biljeg.

Vjerovao je u pučku, materinsku riječ kao u iskaznicu narodnoga identiteta, te je kao suosnivač, suurednik i obrađivač ustrajno radio na gradišćansko-hrvatskim rječnicima.

Radio je u godinama nesklonim hrvatskom jeziku i nazivu toga jezika na *Švedsko-hrvatskom rječniku*. Otrpio je nepravde kad su njegove »Jezične dileme« 70-ih godina nasilno ugušene u *Vjesniku*, jer je on njima, podivljalom vremenu usprkos, dokazivao samobitnost hrvatskoga jezika.

Valjalo je otprijeti političke prozivke, zabrane i posprdna imena pridijevana prvom izdanju *Hrvatskoga pravopisa* (S. Babića, B. Finke i M. Moguša), koji su nazivali »londoncem«, a bio je, nakon mnogih godina bez hrvatskoga pravopisa, solidnim temeljem današnjega hrvatskog pravopisnog priručnika.

Božidar Finka bio je neprekidno u jezičnoj areni, u žarištu zbivanja i borbe za samostalnost hrvatskoga jezika i za pravo na hrvatski jezik. Nosio je, uvijek uspravan, uzdignuti stijeg hrvatskoga jezika nadojen ljubavlju za materinsku riječ u koju je ugradio svoje golemo rodoljublje.

U časopisu *Jezik* Finka je bio suradnik od drugoga godišta. Pisao je u njemu mnogo i zapaženo. Postao je članom uredništva *Jezika* u jesen 1966. i ostao punih dvadeset godina, do lipnja 1986. (od početka XIV. do kraja XXXIII. godišta). U stotinu i šezdeset i pet brojeva napisao je sedamdesetak radova. Napisao je bezbroj ocjena s mnogo razumijevanja, takta i uvažavanja prema autorima i tematici. Ostao je jedan od najplodnijih suradnika, jedan od najustrajnijih urednika i prošao s *Jezikom* sva teška vremena kroz koja je prolazio ovaj časopis za kulturu hrvatske pisane riječi.

U Akademiji je bio suorganizatorom uspješnih znanstvenih skupova o hrvatskim dijalektima. Radovima s tih skupova punile su se stranice *Hrvatskoga dijalektološkog zbornika*, koji je, naizmjenice s kolegom Mogušem, ustrajno i primjerno uređivao. Njegov urednički posao i rad na dijalektološkim atlasima veliko je i posebno poglavlje njegove izuzetno plodne djelatnosti.

Bibliografija Finkinih radova, izašla u 24–25. knjizi *Filologije*, iznosi preko četiri stotine bibliografskih jedinica.

Finkino posljednje djelo bilo je organiziranje znanstvenoga skupa o tisućitoj obljetnici prvoga spomena hrvatskoga ribarstva. Navedeno je to u ispravi iz 995.–999. godine, u kojoj se spominju ribolovišta oko Molata i u Telašćici na Dugom otoku, a od svjedoka navedeni su, među ostalima, Hrvati Dobra, Črnoha i Ursonja. Ta isprava doista je krsni list hrvatskoga mora, pomorstva i ribarstva, kojom se potvrđuje duboka hrvatska ukotvljenost u tom moru koje će kasnije Krešimir IV. nazvati »mare nostrum dalmaticum«.

Počeo je Božidar Finka svoj znanstveni opus radom o imenu »Citorij« (*vallis sancti Victoris*) u svojoj Telašćici prije 45 godina i završio ga spomenutim skupom i veličanstvenim zbornikom o davnašnjem djelu koje se odnosilo na njegovu Telašćicu. Tako je sretno oblikovao i zaokružio svoj zavičajni opus.

Akademik Božidar Finka doista je radio na više razboja. Mnogo i ustrajno. Zadužio nas je sve. Ovaj memento mrva je naše iskrene zahvalnosti za njegov golemi prinos hrvatskom jezikoslovlju, blijeda namirba duga ovom zaljubljeniku hrvatske pučke, materinske riječi.